

O osobnosti, díle a činnosti Marie Krakešové

Peter Brnula, Pavla Kodymová, Radka Michelová: *Marie Krakešová. Příkladová teorie sociální práce v Československu* IRIS Bratislava, 2014, ISBN 978-80-89726-00-4

V dějinách české či československé sociální práce nemáme příliš mnoho postav, které výraznějším způsobem ovlivnily její teoretický i praktický rozvoj. Změny režimů většinou vedly k zatracování těch nemohých, které se objevily, a tak je třeba být vděčen za každé jejich připomenutí. Jednou z těchto možno říci klíčových osobností, které se natrvalo zapsaly do rozvoje sociální práce, a přesto byly následně umlčovány, byla i Marie Krakešová (1898–1979). Jejím teoretickému dílu, ale také odkazu v praktické činnosti na poli sociální práce, je věnována doslova česko-slovenská, přesněji slovensko-česká studie (je také psána slovensky a česky) tří autorů, reprezentujících významná vysokoškolská pracoviště oboru sociální práce. Jejím duchovním otcem je Petr Brnula z Univerzity Komenského v Bratislavě, spoluautory Pavla Kodymová z Univerzity Karlovy v Praze a Radka Michelová z Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

Ke cti autorů je třeba zdůraznit, že se neomezili jen na „převyprávění“ životního příběhu a práce Marie Krakešové, ale svoji studii pojali doslova jako výzkumnou. Opírá se totiž nejen o akademické studium jejího díla, ale také o výpovědi a svědectví lidí, kteří s Marií Krakešovou přišli do kontaktu či jí byli nejbližší. Jde zejména o její snachu a vnučku, které autoři vyhledali a se kterými vedli bezesporu velice zajímavé a inspirativní rozhovory a které jim také poskytly nezbytné osobní dokumenty a fotografie. Studie byla vydána u příležitosti 80. výročí vydání první vědecké monografie týkající se sociální práce na našem území, kterou byla v roce 1934 studie právě manželů Josefa a Marie Krakešových „Sociální případ“. Současně autoři připravují na rok 2015 uspořádání konference k dějinám sociální práce, kde bude odkazu Marie Krakešové bezesporu věnována širší pozornost.

Samotná studie je rozdělena do 5 kapitol, které čtenáře nejprve zavedou do problematiky vývoje sociální práce v Československu a poté stručně rekapitulují život Marie Krakešové. Těžiště leží, vcelku přirozeně, v jejím díle a odkazu, který lze vysledovat v současné praxi sociální práce v obou ná-

slednických státech. Potvrzuje se přitom známý fakt: chceme-li hlouběji poznat příčiny současných problémů (v jakékoliv oblasti), měli bychom znát jejich genezi, měli bychom vědět, jak se k nim stavěli v minulosti. Je totiž jen velice málo takových, které by byly zcela nové a v historii dosud nepoznané. Čtenáře o tom rychle přesvědčí prezentované příklady případů, mezi nimiž bychom jen těžko hledali takové, které by nemohly být datovány v současnosti. Již první kapitola nás ujistí o tom, že bez ohledu na letopočet jsou hlavní problémy v sociální práci zhruba shodné s dnešními - jak pomoci lidem, kteří pomoc skutečně potřebují a kteří si sami pomoci neumějí, jak je odlišit od těch, kterým jde jen o její zneužívání, jak nastavit parametry takové pomoci, jakými znalostmi a dovednostmi pro její realizaci je třeba vybavit sociální pracovníky. Autoři se přitom vyvarovali „černobílého“ vidění a dokázali postihnout v každé etapě vývoje sociální práce klady i záporny jejího pojmání a realizace.

Hlavní část práce je věnována dílu Marie Krakešové a jejímu přínosu pro sociální práci. Autoři podrobně zmapovali její myšlenkový vývoj, v němž hrál důležitou roli manžel Josef, ve 20. a 30. letech vysoký úředník Ministerstva sociální péče a přední odborník na problematiku vystěhovalectví, s nímž některé své práce napsala společně. To se týká také stěžejní práce prvního období její tvorby, kterou je již zmíněná studie Sociální případ z roku 1934. V ní rozvedla svůj přístup k sociální práci včetně vyrovnání se zahraničními inspiracemi (zejm. M. Richmondovou). Zdůrazňuje potřebu aktivní spolupráce klienta a jeho vlastní snahy řešit své problémy, potřebu, kterou i dnes považujeme v praxi sociální práce za základní. Druhé období práce Marie Krakešové lze časově vymezit jako poválečné. Dominuje mu práce Psychogeneze sociálních případů. O vzniku sociální úchylnosti z roku 1946. Je zde již značně patrný příklon k psychologické teorii, ústící ve zpracování vlastní typologie sociálních případů. Její teze, že chudoba sama není příčinou vzniku sociálních případů, ale spíše jejich živnou půdou, je beze-

sporu platná dodnes. Posledním dílem Marie Krakešové před jejím nuceným odchodem z veřejného povědomí byla příručka pro studenty tehdejší Vysoké školy politické a sociální v Praze s názvem Úvod do praxe na sociálních klinikách. Vyšla v roce 1948 a symbolicky zakončila jednu etapu nejen života Marie Krakešové, ale i společenského vývoje. Poslední období jejího odborného působení je spojeno s prací výchovná sociální terapie, vydanou po 25 letech v roce 1973. Shrnuje její názory a poznatky za celé poválečné období.

Zatím jsme se zmiňovali jen o vědecké práci Marie Krakešové. Je ovšem třeba zmínit také její dráhu pedagogickou, jejímž výstupem jsou stovky sociálních pracovníků a poslůze i pracovníků, kteří byli jejími žáky na školách, kde se pro tuto profesi v minulosti připravovali. Ať to byla Vyšší škola sociální péče ve 20.–30. letech či bohužel jen krátce existující již zmíněná Vysoká škola politická a sociální, existující v letech 1945–1949, vychovala zde řadu svých nástupců (mj. i Vlastu Brablcovou, mezi jejíž studenty na tehdejší Fakultě sociálních věd a publicistiky Univerzity Karlovy patřil v 70. letech i autor této recenze).

Poslední kapitola je věnována vlivu odkazu Marie Krakešové na současnou sociální práci. Teoreticky je zaměřována, jak jinak, psychosociálním pojetím sociální práce, v jehož rámci lze najít podněty v mnoha tématech - v užívané typologii klientů, v charakteristikách vztahu mezi pomáhajícím a klientem, ve formulaci cílů práce s klientem, v používaných nástrojích sociální práce a jejich využitím v práci s jednotlivcem i rodinou, diagnostice a v řadě dalších.

V závěru autoři nazvali Marii Krakešovou „první dámou československé teorie sociální práce“. Po přečtení studie se jistě i čtenář, který uslyší její jméno poprvé, k tomu hodnocení přikloní. Nelze než doporučit tuto studii všem, kteří se chtějí podrobněji seznámit nejen s jejím jménem, nejen s částí historie sociální práce u nás, ale i s možnými přístupy k řešení mnoha současných, aktuálních problémů.

Pavel Kuchař, UJEP

Odborná komise pro důchodovou reformu vypracovala k 31. 7. 2014 v souladu se svým mandátem „**Návrh způsobu ukončení důchodového spoření**“, tj. tzv. II. penzijního pilíře, a to ve dvou časových variantách (s cílem účinnosti k 1. 1. 2016 za předpokladu nestandardního legislativního procesu s odhadovanou délkou trvání 11 měsíců nebo k 1. 1. 2017 při standardním legislativním procesu s odhadovanou délkou trvání 15–16 měsíců), tak aby bylo minimalizováno jak riziko právních sporů, tak náklady a administrativní zátěž státní správy. Na základě analýzy zákonů upravují-

cích důchodové spoření stanovila rámcový harmonogram nutných kroků a definovala orgány, jejichž součinnost si proces ukončování důchodového spoření a likvidace důchodových fondů vyžadují. Návrh se týká

- pojistného na důchodové spoření;
- procesu rušení důchodových fondů;
- způsobu vypořádání prostředků účastníků;
- úprav nároků v I. pilíři (důchodovém pojištění) v návaznosti na rušení důchodového spoření;
- nároku na penzi;

- dědění;
- danění;
- motivace účastníků k převodu jejich prostředků do III. pilíře;
- úhrady podle § 15 zákona o důchodovém spoření;
- nakládání s prostředky účastníků;
- dohledu České národní banky;
- časového plánu přípravy ukončení systému důchodového spoření.

Materiál zmiňuje i alternativní názory některých členů komise na způsob zrušení II. penzijního pilíře.

Zdroj: www.mpsv.cz